

TÜRKİYE’NİN YERLİ YOLCU UÇAĞI PROJESİ

NE KADAR YERLİ?

Mehmet Oktay ELDEM

Elektronik Yüksek Mühendisi
EMO Ankara Şubesi 22. Dönem Yayın Kurulu Üyesi
oktay.eldem@gmail.com

Alman Malı “Yerli Uçak” geliyor.
Sözcü Gazetesi 28 Mayıs 2015

Yerli Uçak için tarihi adım bugün atıldı
Milliyet Gazetesi 27 Mayıs 2015

Başbakan Davutoğlu Yerli Uçak Projesi’ni tanıttı.
Hürriyet Gazetesi 27 Mayıs 2015

Türkiye’nin üreteceği ilk uçak dünyanın da tercihi
Sabah Gazetesi 28 Mayıs 2015

AKP’nin yüzde 100 yerli dediği uçak projesinin gerçek yüzü ortaya çıktı
Ulusal Kanal 27 Mayıs 2015

27-28 Mayıs 2015 tarihli yukardaki gazete manşetlerinde görüldüğü üzere, Türkiye’nin artık kendi yerli (milli) yolcu uçağını yapacağı haberi Başbakan Davutoğlu tarafından açıklanmıştır. Basında çıkan haberlerin çelişkili olması, ayrıca projenin teknik yönünün fazla olması nedeni ile konuya bir açıklık kazandırma ihtiyacı hâsıl olmuştur.

Günümüzde bir malın tümüyle yerli imkânlarla üretilmesi acaba ne kadar mümkündür? Özellikle uçak gibi, çok karmaşık, çok parçalı ve ileri teknoloji gerektiren bir hava taşıtı nasıl üretilir? Burada kendi alanında çok iyi uzmanlaşmış şirketler başrol oynamaktadır. Bu şirketler, uzun zaman içinde sürekli Ar-Ge çalışmaları yaparak, yüksek kalitede fakat aynı zamanda uygun fiyatlarda ürün geliştirmeyi neredeyse başarmışlardır. Hal böyle iken bir ürünü hazır almak ile sıfırdan yapmak arasındaki uçurum gittikçe artmaktadır. Bu uçurum hem zaman açısından hem de maliyet açısından oluşmaktadır. Fakat bütün bunlara rağmen şunu söyleyebiliriz ki; Ulusların bağımsızlığını koruyabilmesi için stratejik öneme sahip ürünleri her ne pahasına olursa olsun üretebilmek veya elde edebilmek imkânına sahip olması gerekir*.

Bu yazıda Türkiye’nin “Yerli Yolcu Uçağı” veya “Bölgesel Yolcu Uçağı” olarak adlandırılan projesinin ne olduğu ve ne kadar yerli olduğu incelenecektir. Konunun daha iyi anlaşılması açısından, soru cevap şeklinde bir anlatım tercih edilmiştir.

Soru: Projeyi Türkiye tek başına mı yoksa yabancı bir ortakla mı yapacak?

Amerika’da yerleşik Eren ve Fatih Özmen’in sahip olduğu SNC (Sierra Nevada Corporation) şirketi ile ortak olarak yapılacaktır.

Soru: Sierra Nevada Corporation kimdir?

ABD’nin önde gelen havacılık ve uzay şirketlerinden biri olan SNC, 1994 yılında Özmen çifti tarafından satın alındı. O yıllarda sadece 20 kişinin görev yaptığı şirket, bugün 7 farklı iş kolunda, 15 farklı eyalette, 29 farklı

lokasyonda 2.100 çalışması ile faaliyet gösteriyor. Elektronik, uzay, havacılık, mikro uydu, uçak, iletişim sistemleri ve güneş enerjisi alanlarında faaliyet gösteren şirket, 2010 yılında ABD’nin en hızlı büyüyen 10 şirketinden biri seçilmiş.

Soru: Projenin ana ve alt yüklenicileri kimler olacak?

Ana yükleniciler Sierra Nevada Corporation ve Savunma Teknolojileri Mühendislik ve Ticaret A.Ş. (STM) kuruluşlarıdır.

Alt yükleniciler; başta Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TAI) olmak üzere ASELSAN, TEI, HAVELSAN, Alp Havacılık, Kale Havacılık ve Türk Cabin Interior A.Ş. dâhil olmak üzere birçok ulusal şirket projeye katılacaktır.

Soru: Tümüyle yeni bir uçak mı tasarlanıp üretilcek?

Öncelikle artık üretimden kalkmış olan Almanya menşeli 32 koltuklu Dornier 328 uçağının üretimi ile başlanacak. Üretilen bu uçaklar jet sürümü için “TRJ328”, turboprop sürümü için “T328” isimi altında pazarlanacak. Daha sonra tasarım değişikliği yapılarak 64 koltuklu yeni bir uçak tasarlanacak.

D328 uçağının tasarım ve üretim hakkı SNC’ye aittir. Yapılan anlaşma ile bu hakkını Türkiye ile paylaşacak.

* Amerika’nın 1969 yılında gerçekleştirdiği Apollo (insanlı ay uçuşu) projesini milli projelere örnek olarak gösterebiliriz. Bu projede 400.000 bilim adamı, mühendis ve teknisyen çalışmıştır.

Soru: D328 uçağı neden üretimden kaldırılmış?

Şirketin Almanya hisselerini elinde bulunduran Daimler Benz şirketi bu pazardan çekilme kararı alınca imalat hattı kapanmış ve şirket 2002 yılında iflas sürecine girmiş. Fakat 328 turboprop ve jet motorlu uçakların haklarını elinde bulunduran, işletmedeki uçaklara bakım-yedek parça ve modifikasyon hizmeti veren 328 adında bir şirket kurulmuş. Bu şirket, geçtiğimiz ocak ayında ABD merkezli Sierra Nevada Corporation tarafından satın alınmış.

Şirketin yönetimi Londra'da, Operasyon merkezi ise Münih yakınlarındaki Oberpfaffenhofen Havalimanı'nda. Şirketin ana görevi, hizmetteki 175 uçağı hizmet vermektir.

Soru: Üretilecek olan D328 uçağı halen kullanımda mıdır?

Jet ve turboprop modellerinden olmak üzere toplam 200 adet uçak halen hizmettedir.

Soru: Yeni uçağın tasarımını Türk mühendisler mi yapacak?

SNC mühendisleri ve Türk mühendisler birlikte yapacak.

Soru: Uçağın üretimi ve tasarımı nerde yapılacak?

Uçakların üretimi için Türkiye'de yeni bir üretim tesisi kurulacak. Bu tesis için Avrupa Havacılık Güvenliği Ajansı'nın (EASA) 21G sertifikasyonu alınacak.

Soru: Üretilen uçakların uçuş sertifikasyonu nasıl alınacak?

Üretilen uçakların uçuş sertifikasyonu alınması konusunda SNC'in iştirakleri olan, "328 Support Services GmbH", "3S Certification LLC" ve "3S Engineering LLC" şirketleri hayati destek rol oynayacaklardır.

SONUÇ

Projenin avantajları ve dezavantajları şöyle özetlenebilir:

Dezavantajları

- Proje, bir Amerikan şirketi ile ortaklık yapılacağı için milli değil.
- Sıfırdan başlanıp yeni bir uçak tasarlanmıyor, buna karşın mevcut bir uçak geliştiriliyor. Bu yüzden tümüyle yerli değil.
- Uçak motoru ve uçak gövdesi gibi parçaların hazır temin edilmesi durumunda dışarıya bağımlılık devam edecektir.

• Uçuş sertifikasyonu gibi havacılığın en zor alanlarında Türkiye'nin edineceği bilgi ve beceriler sınırlı kalabilir.

• Aviyonik cihazlar ve yazılımları ile tasarım ve üretimde kullanılacak araçların, örneğin; bilgisayar simülasyon programları, üretim tezgâhları ve bunlara ait yazılımların hazır temin edilmesi durumunda dışarıya bağımlılık devam edecektir.

• Yapılan antlaşma karşılıklı niyet belirtme şeklinde bir ön sözleşmedir (Memorandum of Understanding, MoU). Dolayısıyla Amerikan hükümetinin uçağın fikri mülkiyet haklarının Türkiye ile tam olarak paylaşılmasına onay vereceği henüz belli değildir.

Avantajları

• Siera Nevada Corporation'un sahibinin aynı zamanda bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması, fikri mülkiyet hakları açısından ve projenin Türkiye'nin istekleri doğrultusunda gerçekleşmesi açısından bir avantaj olabilir.

• Acaba halkımız, tümüyle yerli tasarım bir uçağı güvenip biner mi? "Yerli ise kesin düşer, Boeing ya da Airbus uçaklarını tercih edin" gibi tavsiyeler söylenmeyecek mi? Projeye, hâlihazırda mevcut bir uçağı geliştirerek başlanması avantaj olarak ta değerlendirilebilir.

Kaynaklar

<http://328.eu/2015/06/>

<http://www.sncorp.com/>

SMM'LERE İŞYERİ AÇMA RUHSAT ZORUNLULUĞU KALDIRILDI

Elektrik Mühendisleri Odası olarak TBMM'deki girişimlerimiz sonucunda 23 Nisan 2015 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Torba Kanun'da yapılan düzenleme ile Serbest Müşavir Mühendis (SMM) olarak hizmet üreten üyelerimizden Büro Tescil belgesi sahibi olanların işyeri açma ruhsatı alma zorunluluğu kaldırıldı.